

Seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus

Seksuaalinen suuntautuminen kuvaa sitä, kehen ihminen ihastuu, rakastuu ja tuntee emotionaalista tai eroottista vetovoimaa. Seksuaalista suuntautumista määritellään sekä ihmisen oman että tunteiden kohteen kehollisuuden ja sukupuolisuuden kautta. Toisaalta kaikki eivät tunne vetoa toiseen hänen sukupuolensa vuoksi. Seksuaalinen suuntautuminen ei ole aina yksiselitteisesti määriteltävissä, sillä myöskään sukupuoli ei ole yksiselitteinen asia. Suurin osa seksuaalista suuntautumista kuvaavista termeistä perustuu dikotomiseen käsitykseen sukupuolesta. Tästä rajoitteesta huolimatta ne auttavat ymmärtämään ihmisten seksuaalisia identiteettejä.

Ihminen on

- **heteroseksuaalinen** eli **hetero**, kun hän rakastuu ja tuntee vetovoimaa toiseen sukupuoleen kuin omaansa eli mies naiseen tai nainen mieheen.
- **homoseksuaalinen** eli **homo** tai **lesbo**, kun hän rakastuu ja tuntee vetovoimaa omaan sukupuoleensa. Miehistä käytetään termiä homo, naisista lesbo.
- **biseksuaalinen**, kun hän rakastuu ja tuntee vetovoimaa sekä naisiin että miehiin.
- **panseksuaalinen**, kun hän rakastuu ja tuntee vetovoimaa ihmiseen tämän sukupuolesta riippumatta.
- **aseksuaalinen**, kun hän ei tunne seksuaalista vetovoimaa toisia ihmisiä kohtaan. Aseksuaalit voivat tuntea emotionaalista vetovoimaa toisia kohtaan ja elää romanttisessa parisuhteessa tai sitten he eivät koe emotionaalista vetovoimaa ketään kohtaan.

Nämä termit auttavat kuvaamaan ja sanallistamaan ihmisen identiteettiä, mutta ne eivät välttämättä täysin kuvaa hänen kokemuksiaan ja seksuaalikäyttäytymistään. Lisäksi on hyvä tiedostaa, että kunkin mainitun identiteetin sisällä on variaatioita. Tärkeämpää kuin termi on ihmisen oma kokemus ja mahdollisuus toteuttaa seksuaalisuuttaan joko itsenäisesti tai toisia ihmisiä kunnioittaen ja toisen suostumuksella.

Ihmisen seksuaalisuus voi muuttua ajan myötä eikä seksuaalisuus ole näin välttämättä stabiili, olemuksellinen osa ihmistä. Ihminen voi esimerkiksi löytää ja tunnistaa seksuaalisuudestaan uusia puolia ajan myötä tai hän voi jossain elämäntilanteessa vain tuntea enemmän vetoa toisiin sukupuoliin kuin toisiin. Tätä kuvataan käsitteellä **seksuaalisuuden joustavuus**.

Heteronormi

Heteronormatiivisuus kuvaa sitä yleistä ajattelutapaa, jonka mukaan miesten ja naisten oletetaan luonnostaan tuntevan vetovoimaa toisiinsa ja johon muunlaista seksuaalista käyttäytymistä ja suuntautumista suhteutetaan. Heteronormatiivisuus ilmenee siis siinä, että kaikkien oletetaan olevan heteroja ja että ei-heterona oleminen nähdään epänormaalina tai luonnottomana. Lisäksi heteronormi perustuu vahvasti käsitykseen sukupuolen kaksijakoisuudesta, jolloin se sivuuttaa herkästi sukupuolen moninaisuuden.

Heteronormi ilmenee esimerkiksi siinä, että tytöiltä kysytään, onko heillä poikaystävää, sekä toisinpäin. Inklusiivisempaa on puhua puolisoista, jolloin ei oleteta toisen puolison sukupuolta eikä toisen ihmisen seksuaalisuutta.

Ei-heteroseksuaalisuutta lähestytään ominaisuutena, jonka voisi tunnistaa toisesta ihmisestä, mikä ei pidä paikkaansa. Lisäksi ei-heteroseksuaalisia ihmisiä ymmärretään ainoastaan heidän seksuaalisuutensa kautta, jolloin heitä ei kohdata kokonaisvaltaisina ihmisinä. Vaikka seksuaalisuus onkin tärkeä osa ihmisyyttä, se on vain yksi ihmisen monista ominaisuuksista.

Miten huomioida seksuaalinen moninaisuus opetuksessa?

Opetuksessa on hyvä tuoda esille seksuaalisuuden moninaisuutta ja pyrkiä luomaan sellaista tilaa, jossa ei-heteroseksuaaliset ihmiset tuntevat olonsa turvalliseksi. Voidaan esimerkiksi käyttää sellaisia ilmauksia, jotka ovat inklusiivisia. Miehen, vaimon, poikaystävän ja tyttöystävän sijasta voidaan puhua yleisesti puolisoista ja kumppaneista. Näin ei oleteta toisen ihmisen ja hänen kumppaninsa sukupuolta ja seksuaalisuutta.

Koulussa on tärkeää puhua ja opettaa erilaisista perhemuodoista eikä yksinomaan sellaisista, jonka jäsenet ovat cis-sukupuolisia ja heteroita. Lisäksi koulun ja kodin välisessä yhteistyössä on hyvä huomioida, että oppilaiden huoltajat voivat olla ei-heteroseksuaalisia.

On myös tärkeää, ettet opettajana erotisoi lasten ja nuorten välisiä suhteita: tytöt ja pojat voivat olla ystäviä keskenään. He itse määrittelevät, millainen suhde heillä toisiinsa on.

Häirintään puuttuminen

Seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvää häirintää ja syrjintää voi esiintyä koulussa. Mikäli oppilasta kiusataan hänen todellisen tai oletetun seksuaalisen suuntautumisensa perusteella, on kiusaamiseen puututtava heti.

Kouluissa on tärkeää puuttua homotteluun, transutteluun sekä huoritteluun. Ne ovat kiusaamista ja ilmentävät käsitystä normatiivisesta heteroseksuaalisuudesta poikkeavan seksuaalisuuden huonoudesta. Setan Opitaan yhdessä -oppaassa annetaan vinkkejä homotteluun ja muuhun nimittelyyn puuttumiseen:

- **muistuta:** muistatthan, että emme hyväksy halventavaa kielenkäyttöä tässä koulussa
- **kysy:** tiedätkö, että transu on loukkaava sana? Tiedätkö, mitä homo tarkoittaa?
- **jatka:** jokaisella on oikeus itsemäärittelyyn, mutta kenelläkään ei ole oikeus käyttää niitä sanoja loukkaaviin tarkoituksiin
- **kerro:** et varmaan halunnut loukata ketään, mutta tiedätkö, että transuttelu/homottelu voi olla hyvinkin satuttavaa?
- **tieduste:** käytit sanaa transu/homo? Mitä oikeasti halusit sanoa? Miten voisit ilmaista asiasi erilailla?
- **kysy:** haluatko todella antaa itsestäsi huono kuvan tuollaisella kielenkäytöllä?

Seta: Seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuus – Opitaan yhdessä!

https://www.dropbox.com/s/iffkzu8f0ft73wx/Opas_kouluille_2016_NETTI.pdf?dl=0